

Congo en de Secretaris-Generaal: onpartijdig of eenzijdig?

BACHELOR SCRIPTIE

Naam: Thomas van Mulbregt
Studentennummer: 6264778
Bergeleider: François Lenfant
Universiteit Utrecht
Datum: 22-jan-2021
Aantal woorden (hoofdttekst): 7715

Inhoudsopgave

Samenvatting	blz. 2
Inleiding	blz. 3
1: Een onrustig begin	blz. 5
2: Hammarskjöld: een luisterend oor	blz. 8
3: Thant: een stem voor eenheid	blz. 15
Conclusie	blz. 22
Bibliografie	blz. 24

Samenvatting

In deze scriptie zal worden gekeken naar de verhoudingen tussen de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties en de bewindslieden in de Democratische Republiek Congo, ten tijde van de Congo Crisis tussen 1960 en 1964, toen daar een grootschalige vredesmissie werd uitgevoerd. Er zal worden gekeken hoe de twee Secretarissen-Generaal die in deze periode dit ambt bekleedden, Dag Hammarskjöld en U Thant, de omgang met de Congolese bewindslieden aanpakten en wat voor gevolgen hun aanpak had op het verloop van de vredesmissie en het conflict. Aan de hand van de concepten neutraliteit en onpartijdigheid zullen deze aanpak wijzen worden vergeleken om te zien wat voor verschillen tussen beide Secretarissen-Generaal te zien zijn. Hieruit blijkt dat de twee Secretarissen-Generaal deze begrippen allebei belangrijk vonden, maar dat ze de prioriteit ergens anders legden vanwege hun blik op het conflict. Hammarskjöld benaderde de crisis vanuit een internationale blik en probeerde de waarden van de VN, waaronder neutraliteit, zoveel mogelijk uit te dragen. Thant was veel meer gefocust op het herenigen van een verdeeld land en had een veel nationalere blik. Hierdoor verschoof de neutraliteit van de VN naar de achtergrond en was hij actiever in zijn steun voor de centrale overheid. Deze posities werden ook beïnvloed door de politieke situatie in Congo, die in het verloop van het conflict iets stabiliseerde, waardoor Thant andere beslissingen kon nemen dan zijn voorganger.

Congo en de Secretaris-Generaal: onpartijdig of eenzijdig?

In 2020 vierde de Verenigde Naties (VN) haar 75-jarig bestaan. Voor veel mensen is de VN een symbool voor vrede, neutraliteit en internationale samenwerking. Deze idealen, die in 1945 door haar grondleggers werden vastgelegd, worden het meest uitgedragen door de Secretaris-Generaal, als hoofd van het VN-secretariaat en het gezicht van de organisatie. In zijn openingspeech op de 75ste sessie van de Algemene Vergadering van de VN herhaalde de huidige VN-Secretaris-Generaal António Guterres deze idealen in een oproep aan alle landen om samen te komen in de strijd tegen Covid-19. Hij benoemde dat degenen die de VN hebben opgebouwd 'de prijs van onenigheid en de waarde van eenheid' kennen.¹ Ook komen deze waarden terug in een van de belangrijkste projecten van de VN, haar vredesmissies. Deze missies proberen te voorkomen dat er oorlogen uitbreken, en trachten burgers te beschermen tegen geweld. Neutraliteit is hierin een belangrijk begrip, omdat de VN zich niet wil inmengen om zo zoveel mogelijk mensen te kunnen helpen. Echter, het is in de praktijk vaak gebleken dat deze neutrale positie niet volledig kan worden vastgehouden en wordt de organisatie met enige regelmaat beschuldigd van partijdigheid.

Een missie waarbij veel commotie ontstond is ONUC, de vredesmissie die begon in 1960 in de Democratische Republiek Congo, op uitnodiging van de Minister-President Patrice Lumumba en de President Joseph Kasa-Vubu. Deze hadden de VN-Secretaris-Generaal, Dag Hammarskjöld gevraagd om steun in het land voor instabiele situatie die was uitgebroken, onder meer doordat er Belgische troepen in het land verkeerden en Congo's zuidelijke provincie Katanga zich had afgescheiden. Deze periode wordt de Congo Crisis genoemd. De missie zou een van de grootste VN-vredesmissies ooit worden. Tot het einde van ONUC in 1964 was de VN aanwezig in Congo en probeerde daar de situatie te stabiliseren. De VN pakte dit groots aan, maar nam een aantal controversiële besluiten. Dit zorgde voor enige botsingen met de bewindslieden in Congo. Lumumba en andere Congolese bewindslieden aan alle kanten van het conflict werden wantrouwiger over de vredesmissie. Dit zorgde vaak voor spanningen tussen hen en de Secretaris-Generaal.

Als de relatie tussen Congo en de VN geanalyseerd wordt, ligt er een sterke focus op Lumumba en Hammarskjöld, tussen wie de tegenstellingen het meest uitgesproken waren.² Echter, onderhielden andere bewindslieden ook contact met de Secretaris-Generaal en zijn vertegenwoordigers gedurende de hele vredesmissie. Daarnaast stierf Secretaris-Generaal Hammarskjöld in 1961 als gevolg van een vliegtuigongeluk en werd hij opgevolgd door U Thant. Deze vergelijking is extra interessant, aangezien Hammarskjöld bekend staat als een veel effectievere Secretaris-Generaal dan zijn opvolger. Door deze geïsoleerde zaak kan worden gekeken of dit ook werkelijk zo is. Ook wordt de Congo Crisis vooral in context gezet van de veel bredere internationale politiek, aangezien de Congo Crisis gebeurde in de hoogtijdagen van zowel de Dekolonisatie, als van de Koude Oorlog.

In deze scriptie wordt het verloop geanalyseerd van de relatie tussen de Secretaris-Generaal en Congolese bewindslieden, en wordt de aanpak van die relatie vergeleken door Hammarskjöld en door Thant om te zien of hier een verschil in was en of dit van invloed was op het verloop van de vredesmissie. Dit zal worden geanalyseerd aan de hand van correspondentie tussen de Secretaris-Generaal en de Congolese bewindslieden, dit betreft zowel interne als publieke VN-documenten. De hoofdvraag van deze scriptieartikel is: *Hoe verschilde de aanpak van het conflict van de Verenigde Naties*

---

¹ António Guterres, 'Address to the Opening of the General Debate of the 75th Session of the General Assembly' (versie 22 september 2020) <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-09-22/address-the-opening-of-the-general-debate-of-the-75th-session-of-the-general-assembly> (28 november 2020).

² Alanna O'Malley, 'Ghana, India, and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis at the United Nations, 1960–1', *The International History Review*, 37 (2015) 5, 970-990 aldaar 976-978.

Secretarissen-Generaal Dag Hammarskjöld en U Thant met de bewindslieden van de Democratische Republiek Congo, en welke impact had dit op de vredesmissie daar in de periode tussen 1960 en 1964?

Deze vraag zal beantwoord worden in drie hoofdstukken. Allereerst zal achtergrondinformatie worden gegeven over de Congo Crisis, de rol van de Secretaris-Generaal in vredesmissies en zal er een definitie van de begrippen neutraliteit en onpartijdigheid worden gegeven. De volgende twee deelvragen zullen dieper ingaan op de relatie tussen de Secretaris-Generaal en de Congolese bewindslieden, eerst toen Hammarskjöld het ambt vervulde en in het volgende hoofdstuk toen Thant dit deed. Er zal worden gekeken naar wat hun ideeën waren over het mandaat van de VN en naar hun eigen rol, hoe hun communicatie verliep en welke belangrijke gebeurtenissen er in hun ambtstermijn plaatsvonden. Er zullen er per Secretaris-Generaal drie prominente personen gekozen worden, die belangrijk waren voor het verloop van de vredesmissie en die goed illustreren hoe verschillende aspecten van de aanpak van de beide Secretarissen-Generaal met elkaar samenhangen. Bij Hammarskjöld zullen dit Lumumba, Kasavubu en Moïse Tshombe, de Katangese leider zijn. Bij Thant zullen dit Antoine Gizenga, een prominente aanhanger van Lumumba, wederom Tshombe en Cyrille Adoula zijn, de premier van Congo tijdens de laatste fase van de vredesmissie. Hieruit zal vervolgens een vergelijking worden gemaakt en een conclusie getrokken worden.

1: Een onrustig begin

Om te begrijpen hoe de ONUC-vredesmissie in Congo tot stand is gekomen, moet eerst worden gekeken naar de geschiedenis van het land en de gebeurtenissen die ertoe leidden dat de Congolese regering de hulp van de VN inriep. Daarnaast is het belangrijk om te kijken naar de internationale positie van de VN in die tijd en naar de rol van de Secretaris-Generaal binnen de internationale politieke verhoudingen, en moeten de concepten van neutraliteit en onpartijdigheid gedefinieerd worden.

Net als veel andere landen in Afrika was ook Congo gekoloniseerd sinds de late negentiende eeuw, in zijn geval door België. Ook al was het koloniaal regime repressief, ook Congo kon sinds de jaren 1950 niet ontsnappen aan de golf van dekolonisatie bewegingen die overal in de wereld toen opkwam.³ Vooral in 1959 was het heel onrustig in Congo. Hierdoor gaven de Belgische autoriteiten uiteindelijk toe, ze zouden Congo zijn onafhankelijkheid teruggeven in 1960.⁴ In mei 1960, net voor de onafhankelijkheid, werden er verkiezingen gehouden.⁵ De overwinning ging naar de Nationale Congolese Beweging en haar leider Patrice Lumumba.⁶ Met de Belgische koning Boudewijn, leidde hij de ceremonie waarbij op 30 juni 1960 Congo officieel onafhankelijk werd.⁷

Lumumba was de populairste politicus in Congo op dat moment, vooral in Stanleystad, dat in het oosten van Congo ligt.⁸ Hij was jong en was een van de belangrijkste activisten geweest voor Congolese onafhankelijkheid. Hoewel Lumumba geen Marxist was, waren zijn ideeën zeker radicaal en had hij linkse overtuigingen. Dit leverde hem argwaan vanuit de Verenigde Staten en steun van de Sovjet-Unie op, waartoe hij steeds meer toenadering zocht.⁹ Dit gekoppeld met het feit dat hij een charismatisch leider was die zich tegen de Belgische belangen keerde, zorgde ervoor dat België in de periode na de onafhankelijkheidsverklaring in toenemende mate bezorgd werd over de nieuwe regering.¹⁰

De nieuwe regering was gevormd door samenwerking van een brede coalitie. Dit zorgde ervoor dat Joseph Kasa-Vubu werd benoemd als de president van het land. Hij was de leider van de ABAKO partij, een partij die de Bakongo etnische groep representeerde.¹¹ Binnenlands had hij grote steun in Leopoldstad, de hoofdstad van de republiek en het huidige Kinshasa, en de Bas-Kongo regio ten zuiden hiervan.¹² In het buitenland werd hij gesteund door de Verenigde Staten en het westen.¹³ Hoewel Lumumba ernstige bezwaren had tegen de benoeming van Kasa-Vubu tot president, was het nu aan hen twee om Congo te leiden.¹⁴

---

³ Eşref Aksu, *The United Nations. intra-state peacekeeping and normative change* (Manchester, 2018) 100-101.

⁴ Alessandro Iandolo, 'Imbalance of Power. The Soviet Union and the Congo Crisis. 1960–1961', *Journal of Cold War Studies* 16 (2014) 2, 32-55, aldaar 37-39.

⁵ David N. Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality. revisiting the Congo operation of 1960', *The Journal of Modern African Studies* 38 (2000) 3, 359-382, aldaar 362-365.

⁶ James-Emmanuel Wanki, 'Disarming war. arming peace. The Congo crisis. Dag Hammarskjöld's legacy and the future role of MONUC in the Democratic Republic of the Congo', *African Journal on Conflict Resolution*, 11 (2011) 1, 101-128, aldaar 103-109.

⁷ O'Malley, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis', 972-976.

⁸ David van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis* (Amsterdam 2010) Kindle-uitgave, hoofdstuk 8, 136-157.

⁹ Iandolo, 'Imbalance of Power', 37-39.

¹⁰ Wanki, 'Disarming war. arming peace', 103-109.

¹¹ Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality', 362-365.

¹² Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157. en Wanki, 'Disarming war. arming peace', 103-109.

¹³ Aksu, *The United Nations*, 109.

¹⁴ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

Feitelijk waren hun persoonlijke onenigheden de minste van de problemen die de Congolese overheid had. In de woorden van de VN was Congo “tragisch onvoorbereid” op onafhankelijkheid. Congo had maar weinig mensen met een universitaire opleiding, en er waren weinig ambtenaren en politici die ervaring hadden om het land te leiden.¹⁵ Hierdoor werden veel Congolezen uitgesloten van overheidsposities en van de hogere posities in het leger, de *Force Publique*.¹⁶ Later zou dit hernoemd worden tot de *Armée Nationale Congolaise*, afgekort de ANC.¹⁷ Over de positie van het leger was grote woede, vooral nadat een generaal verklaarde dat de onafhankelijkheid geen invloed had op de structuur van het leger.¹⁸ Op 5 juli 1960 begonnen er muiterijen van Congolese soldaten die hun Belgische officieren uit het leger verwijderden en zich tegen de Belgische bevolking keerden die nog in Congo woonde. Deze muiterijen veroorzaakten een massale uittocht van Belgen uit het land. Dit zorgde ervoor dat Congo economisch en administratief stil kwam te staan. België zette Lumumba onder druk om Belgische troepen in Congo toe te laten om de orde te herstellen, maar Lumumba weigerde dit. Desondanks kwamen Belgische troepen op 10 juli 1960 naar Congo op uitnodiging van Moïse Tshombe, de leider van de provincie Katanga.¹⁹

Een dag later riep Tshombe de onafhankelijkheid uit van Katanga.²⁰ Katanga was een belangrijke regio voor de Belgen en voor de Congolese regering. Een groot aantal Europeanen leefde in Katanga, met name rond de hoofdstad van de regio, Elisabethstad.²¹ Daarnaast was Katanga een van de belangrijkste economische regio's van Congo, het bezat een groot arsenaal aan mineralen.²² Alles bij elkaar produceerde de provincie 60% van het totaal van de Congolese omzet per jaar, iets wat de regering dus niet zomaar verloren wilde laten gaan.²³ Aangezien Belgische bedrijven een grote economisch belang in het gebied hadden, gekoppeld met de Europese bevolking, wilden zij de regio ook niet laten gaan. Dit alles leidde ertoe dat Lumumba en Kasa-Vubu op 12 juni 1960 gezamenlijk een telegram stuurden naar de VN-Secretaris-Generaal, Dag Hammarskjöld, en vroegen om de hulp van de VN.²⁴

Zij vroegen hulp aan een organisatie die nog maar recent was ontstaan. De VN was 15 jaar ervoor opgericht in de conferentie van San Francisco na de vernietigingen van de Tweede Wereldoorlog. De organisatie bestaat uit vijf hoofdorganen, de Algemene Vergadering, de Veiligheidsraad, de Socio-economische raad, de Trustschapsraad en het Internationaal Gerechtshof. Deze worden ondersteund door het Secretariaat, geleid door de Secretaris-Generaal. De twee belangrijkste, de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering, bestaan uit delegaties van de lidstaten, in de Algemene Vergadering zit elk lidstaat en worden belangrijkste beslissingen genomen, in de Veiligheidsraad zit een selectief aantal landen en worden beslissingen over internationale veiligheid genomen. Samen kiezen

---

¹⁵ United Nations Archives and Records Management Section (Hierna: UNARMS), *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, ‘The United Nations and the Congo’, 3-66, aldaar 6.

¹⁶A. Walter Dorn en David J. H. Bell, ‘Intelligence and Peacekeeping. The UN Operation in the Congo. 1960-64’, *International Peacekeeping*, 2 (1995) 1, 11-33 aldaar 13.

¹⁷UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, ‘The United Nations and the Congo’, 3-66, aldaar 6.

¹⁸ O'Malley, ‘Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis’, 972-976.

¹⁹ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, ‘The United Nations and the Congo’, 3-66, aldaar 5-7.

²⁰ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, ‘The United Nations and the Congo’, 3-66, aldaar 5-7.

²¹ O'Malley, ‘Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis’, 972-976.

²² Aksu, *The United Nations*, 100-101.

²³ O'Malley, ‘Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis’, 972-976.

²⁴ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

deze organen de Secretaris-Generaal, die aan het hoofd staat van het Secretariaat.²⁵ Zijn taak is onder andere om mandaten van de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering uit te voeren. Echter hoe de Secretaris-Generaal dat zou doen stond niet volledig vast. Hierdoor werd het mogelijk dat de persoonlijke opvattingen over het mandaat dat de Secretaris-Generaal had ook een rol konden spelen.²⁶ Bij vredesmissies, zeker in de periode van Congo had de Secretaris-Generaal een belangrijke taak. Hij organiseerde de troepen, benoemde een commandant en overlegde met het land waar de troepen naartoe worden gestuurd, waar hij de benodigde overeenkomsten sloot en onderhandelde als er diplomatieke onenigheden waren.²⁷ De Veiligheidsraad gaf Hammarskjöld de opdracht om een dergelijke missie te vormen. Deze zou bekend komen te staan onder haar Franse naam, *Opération des Nations Unies au Congo*, afgekort ONUC. Het was nu aan de deelnemers aan deze operatie om te zorgen dat de Belgische troepen het land zouden verlaten, assistentie te verlenen aan de Congolese overheid om wetgeving en orde te vestigen, en om technische steun aan de overheid in Leopoldstad te verlenen.²⁸

Slechts twee weken nadat Congo onafhankelijk werd, verviel het land in complete chaos. Het leger en de administratie van de overheid vielen uit elkaar, zijn voormalige koloniale overheersers waren er nog steeds en de meest kostbare provincie had zich onafhankelijk verklaard. In de volgende hoofdstukken zal worden getoond hoe beide Secretarissen-Generaal Congo weer op de rails probeerden te krijgen. Er zal worden gekeken naar hun neutraliteit en onpartijdigheid, aan de hand van de definities van Kenneth Anderson. Deze definieert neutraliteit als de zekerheid die humanitaire organisaties geven dat hun inspanningen geen militaire steun zullen geven aan beide kanten en definieert onpartijdigheid als dat dergelijke inspanningen wordt verleend aan de burgerbevolking van beide partijen zonder onderscheid en naar behoefde.²⁹

---

²⁵ Leon Gordenker, *The UN Secretary-General and Secretariat*, 2de editie, (New York, 2010) 1-16.

²⁶ Ramesh Thakur, *The United Nations. Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*, 2nd edition, (Cambridge, 2017) 357-359 en 369-381.

²⁷ Kjell Skjelsbæk, 'The UN Secretary-General and the Mediation of International Disputes', *Journal of Peace Research* 28 (London, 1991) 1, 99-115, aldaar 112-113.

²⁸ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 5-8.

²⁹ Kenneth Anderson, 'Humanitarian inviolability in crisis. The meaning of impartiality and neutrality for UN and NGO agencies following the 2003-2004 Afghanistan and Iraq conflicts' *Harvard Human Rights Journal*, 17 (2004), 41-74, aldaar 41-44.

2: Hammarskjöld: een luisterend oor

Vanaf het begin reageerde Hammarskjöld snel op de crisis in Congo. De Belgische aanwezigheid in Congo vormde volgens hem een bedreiging voor internationale vrede en veiligheid. Een dag nadat Congo om hulp had gevraagd, legde Hammarskjöld het verzoek voor aan de VN-Veiligheidsraad.³⁰ Op 14 juli 1960 kwam de Veiligheidsraad met een resolutie die Hammarskjöld toestemming gaf om in overleg met de Congolese overheid militaire en technische middelen ter beschikking te stellen om het land te beschermen.³¹ Op 15 juli stonden de eerste blauwhelmen al op Congolese bodem.³² Hammarskjöld wilde zoveel mogelijk waarborgen dat alle hulp die werd gegeven aan Congo via de VN ging. Het conflict vormde voor hem een onderdeel van de VN-doelstelling om het internationale netwerk van staten te controleren.³³ De gure winden van de ideologische grootmachten, die nu volop in de Koude Oorlog verwickeld waren, moesten zoveel mogelijk buiten de deur worden gehouden.³⁴ Hammarskjöld was ook persoonlijk betrokken bij de crisis, hij sprak veel zelf met bewindslieden van alle kanten van het conflict.³⁵ Hij probeerde de neutraliteit van de VN te waarborgen en wenste zoveel mogelijk uit binnenlandse zaken blijven.³⁶

Lumumba

De eerste persoon waar Hammarskjöld veel contact had was premier Lumumba, waar hij een lastige verhouding mee had. Persoonlijk vond Hammarskjöld Lumumba onmogelijk om mee samenwerken.³⁷ Al vanaf het begin, toen ONUC-soldaten de Belgische troepen in grote delen van Congo begonnen te vervangen, ging dit zo langzaam volgens Lumumba dat hij een ultimatum stelde: 'Zorg dat de Belgen binnen 48 uur weg zijn of we schakelen assistentie van de Sovjet-Unie in'. Ondanks het verstrijken van het ultimatum wist Hammarskjöld dit laatste te voorkomen door steun van de Veiligheidsraad, die zijn mandaat bevestigde.³⁸ Lumumba en hij hadden een totaal andere visie op wat de rol van de Verenigde Naties in het conflict zou moeten zijn. Voor Lumumba was de VN er om de nationale overheid te steunen en te zorgen dat het land bij elkaar zou blijven, met name in Katanga. Toen VN troepen in augustus 1960 voet op Congolese grond zette, wilde Lumumba dat er een samenwerking kwam tussen ANC-troepen en ONUC troepen.³⁹ Hij wilde namelijk hulp voor zijn militaire campagne in Katanga om de

---

³⁰ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 5.

³¹ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 5.

³² Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

³³ O'Malley, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis', 972-976, 976-978.

³⁴ Alanna O'Malley, 'The Dag factor', in: Carsten Stahn en Henning Melber red., *Peace Diplomacy, Global Justice and International Agency* (Cambridge 2014) 280–302, aldaar 282-293.

³⁵ O'Malley, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis', 972-976.

³⁶ UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 28.

³⁷ Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality', 369-377.

³⁸ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 13.

³⁹ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, samenvatting conversatie op 12 augustus 1960, tussen dr. Bunche en premier Lumumba, 62-67.

provincie weer onder controle te krijgen.⁴⁰ Hammarskjöld weigerde echter hiermee in te stemmen. Zijn visie op de rol van de VN was dat deze zo min mogelijk zich zou bemoeien met binnenlandse zaken, wat de secessie van Katanga volgens hem was. Samenwerking met het Congolese leger was uitgesloten. In zijn interpretatie van het mandaat kon de VN alleen maar zorgen dat Belgische troepen het land zouden verlaten.⁴¹ Hammarskjöld benadrukte zijn strakke interpretatie van het mandaat tegen Lumumba, het kon nooit voor binnenlandse doeleinden worden gebruikt.⁴²

Intussen waren al 11.000 ONUC-soldaten in Congo, behalve in Katanga.⁴³ Maar deze soldaten, die zorgden voor orde en veiligheid, werden vaak in de weg gezeten. In augustus 1960 begonnen ANC troepen, mede door het conflict over Katanga tussen Hammarskjöld en Lumumba, ONUC-troepen aan te vallen. De Congolese overheid weigerde ANC-soldaten die zich hier schuldig aan maakten te straffen voor zulke acties en zocht hulp van landen voor haar militaire acties.⁴⁴ Toen deze hulp niet toereikend bleek en de militaire campagne in Katanga mislukte, begon Lumumba meer samen te werken met de VN.⁴⁵

Deze complexe verhouding met Hammarskjöld zou doorgaan tot Lumumba's ondergang. Kasavubu ontsloeg Lumumba op 5 september 1960, en steunde een militaire coup. ONUC sloot vliegvelden en radiostations om te zorgen dat de situatie niet escaleerde. Ook beschermde zij Lumumba's huis.⁴⁶ De leider van de coup, kolonel Mobutu, wilde Lumumba arresteren, maar ONUC wist dit in eerste instantie te voorkomen.⁴⁷ Toen Lumumba op 28 september zijn huis verliet greep Mobutu zijn kans en arresteerde hem. Hammarskjöld probeerde via diplomatieke wegen Lumumba vrij te krijgen, maar zonder resultaat.⁴⁸ In januari 1961 werd Lumumba uiteindelijk vermoord in Katanga, nadat Mobutu hem aan Tshombe had overgedragen.⁴⁹

De moeizame relatie tussen Lumumba en Hammarskjöld vloeide voort uit een botsing van twee wereldbeelden, een internationale en nationale blik en een verschillende interpretatie van het VN-mandaat. Hammarskjöld wilde aan de wereld laten zien dat de VN een onpartijdige instantie was die door bemiddeling een conflict kon oplossen. Lumumba wilde juist dat de VN kon handelen als een

---

⁴⁰ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 16.

⁴¹ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, samenvatting conversatie op 12 augustus 1960, tussen dr. Bunche en premier Lumumba, 62-67.

⁴² UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, brief 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan premier Lumumba, 53. En United Nations Security Council (hierna: UNSC), *Security Council resolution 146, S/4426*, resolutie op 9 augustus 1960.

⁴³ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, samenvatting conversatie op 12 augustus 1960, tussen dr. Bunche en premier Lumumba, 62-67. En UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, persverklaring op 2 augustus 1960, verklaring Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 70-73.

⁴⁴ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 15-18.

⁴⁵ O'Malley, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis', 976-978.

⁴⁶ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 15-21.

⁴⁷ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

⁴⁸ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 15-21.

⁴⁹ Iandolo, 'Imbalance of Power', 52-54.

middel om conflicten in staten snel op te lossen. Net als een grootmacht zou de VN haar lidstaat compleet moeten steunen. De VN moest dus volledige assistentie geven aan de Congolese overheid om orde te herstellen en de afscheiding van Katanga te stoppen. Er moest niet met Tshombe gepraat worden, maar deze moest met militaire middelen bestreden worden. Beiden zochten dezelfde uitkomst, en bleven werken voor die uitkomst, maar Lumumba verwachtte stappen van Hammarskjöld die hij nooit zou nemen.

Kasa-Vubu

Hammarskjöld had ook veel contact met president Kasa-Vubu, met wie de verhoudingen wat vriendelijker waren. Hammarskjöld geloofde dat Kasa-Vubu een goede werkrelatie tussen de Congolese overheid en de VN kon faciliteren.⁵⁰ Kasa-Vubu stond bekend als een passief leider en mogelijk was zijn goede verhouding met een aantal VN-diplomaten die Lumumba weg wilden hebben voor hem reden om Lumumba te ontslaan. Privé zei Hammarskjöld dat hij Kasa-Vubu zou steunen in zijn conflict met Lumumba, maar hij benadrukte dat dit wel gelimiteerd moest zijn. De positie van de VN moest gewaarborgd worden.⁵¹ Uiteindelijk zou Hammarskjöld, net als bij Lumumba, ook met Kasa-Vubu botsen over de betrokkenheid van de VN in de Congolese politiek en de samenwerking met de centrale overheid.

Na Lumumba's dood trokken verschillende landen uit protest hun troepen terug uit ONUC, ontevreden met de aanpak van Hammarskjöld.⁵² Hierdoor kromp ONUC naar iets minder dan 15.000 manschappen. Hun taak werd nog lastiger na een resolutie van de VN Veiligheidsraad op 21 februari 1961.⁵³ De resolutie hield in dat de VN alles diende te doen om een burgeroorlog te voorkomen. ONUC moest alle militaire acties zien te stoppen, zelfs met geweld als nodig.⁵⁴ Dit kon de Veiligheidsraad doen onder hoofdstuk 7 van het VN-Handvest, waarin staat dat als de betrokken groepen een bedreiging voor de internationale veiligheid vormen, de VN militaire acties mag ondernemen.⁵⁵ Dit werd slecht ontvangen door de Congolese overheid, voor haar was het een militair middel om het land te beheersen.⁵⁶ In maart 1961 liet de Congolese overheid weten dat zij wilde dat ONUC-soldaten niet meer ANC-kampen bezochten, en dat de VN een luchtbasis in Ndjili zou opgeven.⁵⁷ Hammarskjöld zag dit als een belemmering van de door de Congolese overheid gegarandeerde bewegingsvrijheid van ONUC en een bedreiging van het mandaat, hierom weigerde hij dit.⁵⁸ Op andere plaatsen vielen ANC-troepen

---

⁵⁰ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, samenvatting conversatie op 12 augustus 1960, tussen dr. Bunche en premier Lumumba, 62-67. En UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, persverklaring op 2 augustus 1960, verklaring Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 70-73.

⁵¹ Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality', 369-377.

⁵² Iandolo, 'Imbalance of Power', 52-54.

⁵³ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 22.

⁵⁴ UNSC, *Security Council resolution 161*, S/4741, resolutie op 21 februari 1961.

⁵⁵ Verenigde Naties, 'charter of the United Nations. Chapter VII – Action with respect to Threats to the Peace. Breaches of the Peace. and Acts of Aggression. Article 42', (versie 23 augustus 2016), <https://legal.un.org/repertory/art42.shtml>.

⁵⁶ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 22.

⁵⁷ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 3 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 175-186, aldaar 177.

⁵⁸ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 4 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 173-174.

ONUC-posities aan. De ANC-soldaten vielen ONUC-installaties gewapend aan, zoals in Matadi de belangrijkste havenstad voor ONUC, waar twee ONUC-soldaten stierven.⁵⁹ Ook bij andere incidenten werden veel ONUC-soldaten gedood.⁶⁰ Hammarskjöld protesteerde hiertegen, en benadrukte tegen Kasa-Vubu dat ONUC handelde volgens het mandaat van de Veiligheidsraad en dat als Congo nog wilde samenwerken met de VN, ook de centrale overheid dit mandaat moest naleven.⁶¹ Kasa-Vubu verwierp de beschuldigingen en zei dat het rapport over het incident in Matadi te eenzijdig was, iets wat volgens hem te wijten was aan de speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal.⁶²

Ook op het gebied van de mensenrechten botste Hammarskjöld met Kasa-Vubu. De VN beschuldigde Congo van illegale arrestaties van politieke gevangenen. Kasa-Vubu ontkende dit volledig en zei wederom dat de vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal partijdig was. Ook zou de VN de misdaden die plaatsvonden in Stanleystad, waar aanhangers van Lumumba een regime hadden gevestigd, negeren.⁶³ Ondanks deze verschillen wilde Kasa-Vubu nog steeds samenwerken met de VN.⁶⁴ Hij wilde hulp in zijn strijd tegen de Lumbumaïsten in Stanleystad, die nu ook een militaire campagne waren begonnen tegen hem.⁶⁵ Ook Hammarskjöld verloor nooit de hoop op een effectieve samenwerking.⁶⁶ Wel waarschuwde hij Kasa-Vubu dat onder de omstandigheden van dat moment, ONUC niet kon werken en wellicht zou vertrekken.⁶⁷

De geschetste conflicten zijn voorbeelden van de achterliggende gedachten van Kasa-Vubu en Hammarskjöld. Congolese politici als Kasa-Vubu waren bang de net verkregen Congolese soevereiniteit te verliezen aan de VN-operatie. Zij eisten daarom meer zeggenschap bij wat ONUC deed. Na decennia van een bruto koloniaal bewind hadden voor het eerst Congolezen zelf het bestuur in handen, iets wat zij niet zomaar op zouden geven. Voor hen was een VN die in hun ogen niet naar hen luisterde en deed wat ze zelf wilde, een bedreiging van die soevereiniteit, en gedroeg de VN zich feitelijk in veel opzichten als het voormalig koloniaal bestuur. Desondanks realiseerde deze politici zich dat ze VN-hulp nodig hadden.⁶⁸ Hammarskjöld, aan de andere kant hield sterk vast aan het VN-mandaat en zijn onpartijdige

---

⁵⁹ Edgar O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience. 1960–98* (Basingstoke 2000) 43-44.

⁶⁰ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 19-20.

⁶¹ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 7 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 169-170.

⁶² UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 13 maart 1961, van m Bonko uit naam van president Kasa-Vubu aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 124-126.

⁶³ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 3 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 175-186, aldaar 178-180 en O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience*, 51-52.

⁶⁴ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 3 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 175-186, aldaar 184-186.

⁶⁵ Aksu, *The United Nations*, 112-114.

⁶⁶ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 3 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 175-186, aldaar 184-186.

⁶⁷ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 9 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan president Kasa-Vubu, 121-123.

⁶⁸ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 13 maart 1961, van m Bonko uit naam van president Kasa-Vubu aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 124-126.

ideeën.⁶⁹ Hij was niet bereid om een actievere interventie te verlenen aan Congo, terwijl die dat juist van de VN verwachtte. Kasa-Vubu wilde dat de VN partijdiger en minder neutraal was dan Hammarskjöld wilde zijn.

Tshombe

De derde persoon waar Hammarskjöld veel contact mee had was Tshombe, de President van Katanga. Voor Tshombe stond er meer op het spel dan voor de andere twee bewindslieden, een belangrijke aanleiding voor Kasa-Vubu en Lumumba om hulp van de VN te vragen was immers zijn onafhankelijkheidsverklaring. Hammarskjöld zat met zijn neutrale en onpartijdige politiek in een moeilijke positie. De VN ontkende Katanga's onafhankelijkheid, maar wilde niet ingrijpen om de afscheiding te eindigen omdat Hammarskjöld Katanga als een intern probleem zag. Daarom zocht hij samenwerking met Tshombe.⁷⁰

Zoals vermeld verliep het begin van de operatie moeizaam voor ONUC in Katanga, aangezien Tshombe de VN niet toeliet om de Belgische troepen te vervangen, zoals in de rest van Congo.⁷¹ Tshombe probeerde het VN-Handvest tegen de Secretaris-Generaal te gebruiken en zei dat Katanga door vrije verkiezingen was ontstaan en dat de VN daarom haar soevereiniteit moest respecteren.⁷² Hammarskjöld stemde hier niet mee in en wilde op 6 augustus 1960 troepen in Katanga plaatsen. Voor hem moest dit volgens het legale mandaat dat ONUC had gekregen van de VN-Veiligheidsraadresoluties. Hij stuurde zijn speciale representant Ralph Bunche naar Katanga om dit te regelen.⁷³ Op 4 augustus sprak Bunche met Tshombe, en probeerde hij hem te overtuigen. Maar Tshombe hield vol dat de VN-troepen werden opgelegd aan Katanga en dat de VN zich daarmee zou mengen in de binnenlandse politiek, omdat zij de Centrale overheid van Congo zou helpen.⁷⁴

Tshombe, vastbesloten om de ONUC-troepen te stoppen, kondigde een algemene mobilisatie af.⁷⁵ De enige groep VN-medewerkers die Tshombe binnen wilde laten waren observanten, die de terugtrekking van Belgische troepen konden begeleiden.⁷⁶ Hammarskjöld besloot om de operatie voorlopig stop te zetten, maar was nog steeds vastbesloten om de troepen te sturen.⁷⁷ Er volgde een resolutie van de Veiligheidsraad, waarin werd gegarandeerd dat ONUC troepen naar Katanga mochten

---

⁶⁹ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 8 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan president Kasa-Vubu, 160-120.

⁷⁰ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 35.

⁷¹ Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality', 365-369.

⁷² UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, brief op 14 juli 1960, van mr. Tshombe aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 116-117.

⁷³ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, brief op 3 augustus 1960, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld naar dr. Bunche, 38-40.

⁷⁴ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, rapportage op 4 augustus 1960, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 12-25 aldaar 12-16.

⁷⁵ O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience*, 21-23.

⁷⁶ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, rapportage op 4 augustus 1960, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 12-25 aldaar 18-24.

⁷⁷ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, persverklaring op 5 augustus 1960, van de Verenigde Naties, 11.

maar zich niet mochten bemoeien met interne zaken.⁷⁸ Tshombe stemde in, op voorwaarde dat deze onafhankelijk zouden handelen.⁷⁹ Op 12 augustus 1960 zou Hammarskjöld de eerste ONUC troepen in Katanga leiden.⁸⁰

Maar er bleef conflict tussen de twee. Zowel in 1960 als 1961, bleven er problemen met de Gendarmerie, het Katangese leger dat werd gesteund door buitenlandse huurlingen.⁸¹ Toen burgers werden aangevallen door de Gendarmerie, waarschuwde Hammarskjöld dat ONUC zou ingrijpen om hen te beschermen. Een aanval op hen ging voor Hammarskjöld tegen de humanitaire principes van de VN in, en dit ging vóór de neutrale positie in het conflict.⁸² In 1961 liepen de spanningen nog hoger op vanwege de moord op Lumumba in Katanga, waardoor ONUC harder begon op te treden. Ook begon ONUC, via de diplomatieke weg, een einde maken aan de secessie.⁸³ De aanvallen op ONUC gingen door, iets wat Tshombe en andere politici rechtvaardigden met de bewering dat ONUC-soldaten criminele acties uitvoerden en partijdig handelden.⁸⁴ Volgens Tshombe steunde de VN de Lumumbaïsten, zodat hij zijn eis handhaafde tot erkenning van de onafhankelijkheid.⁸⁵ In reactie op de aanvallen vocht ONUC nu ook terug en lanceerde zij in september 1961 operatie 'Morthor', om de huurlingen op te pakken. Hoewel deze operatie mislukte,⁸⁶ begon ONUC in augustus en december ook met het gebruiken van geweld om Tshombe opnieuw naar de onderhandelingstafel te brengen.⁸⁷

Voor Hammarskjöld was het bij Tshombe, net zoals bij Kasa-Vubu en Lumumba, lastig om zijn positie vol te houden. Echter Tshombes kritiek was juist omgekeerd van die van de andere leiders, hij vond dat de VN te partijdig zou zijn. Tshombe wilde dat Katanga door de VN als onafhankelijke staat

---

⁷⁸ A. Walter Dorn, 'The UN's First Air Force. Peacekeepers in Combat. Congo 1960–64', *The Journal of Military History*, 77 (2013) 4, 1399-1425, aldaar 1401-1402.

⁷⁹ UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, brief 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan mr. Tshombe, 14-15. En UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, telegram 9 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan dr. Bunche, 19. En UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, telegram 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan president Tshombe, 44.

⁸⁰ Gibbs, 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality', 365-369.

⁸¹ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157. en David N. Gibbs, 'Dag Hammarskjöld. the United Nations. and the Congo Crisis of 1960-1. A Reinterpretation', *The Journal of Modern African Studies* 31 (1993) 1, 163-174, aldaar 164-167.

('The mercenaries were useful in several ways') 1

⁸² UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 21 september 1960, bericht van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan mr. Tshombe van 18 september 1960, 29.

⁸³ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

⁸⁴ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 25 oktober 1960, van de Verenigde Naties, 14-16.

⁸⁵ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 9 februari 1961, bericht van mr. Tshombe aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 8-9.

⁸⁶ Gibbs, 'Dag Hammarskjöld. the United Nations', 167-169.

⁸⁷ Timothy Scarnecchia, 'The Congo Crisis. the United Nations. and Zimbabwean Nationalism. 1960–1963', *African Journal on Conflict Resolution* 11(2011) 1, 63-86, aldaar 64-65.

werd behandeld, iets wat Hammarskjöld hem simpelweg niet wilde en ook niet kon geven.⁸⁸ De VN kon door het mandaat niet volledig partijloos of neutraal handelen, maar de aanpak van Hammarskjöld suggereert toch dat hij dit zoveel mogelijk probeerde te doen. Hij hield de dialoog met Tshombe direct open en nam ook zijn bezwaren mee in beslissingen, wat zijn intentie om onpartijdig te blijven aantoont. Ook het feit dat hij niet de centrale overheid heeft gesteund om Katanga aan te vallen, illustreert dat hij zijn neutraliteit koesterde. Het enige wat hiervoor ging was zijn verplichting om burgers te beschermen, een waarde die volgens Hammarskjöld voor neutraliteit ging.

Non-interventie

Hammarskjöld probeerde in zijn omgang met Congo vooral betrokken te blijven en een luisterend oor voor alle partijen te zijn, wat enorm moeilijk bleek vol te houden. Bij Hammarskjöld is te zien dat hij de positie van neutraliteit en onpartijdigheid erg serieus nam. Hij probeerde zoveel mogelijk een neutrale positie aan te nemen, met zo min mogelijk interventie. Zelfs bij de secessie van Katanga, waar het mandaat tegen was, greep hij zo min mogelijk in met militaire middelen. Hij bewandelde vooral zijn weg van een persoonlijke diplomatieke weg om alle kanten bij elkaar te brengen. Ook al zorgde dit ervoor dat beide kanten in gesprek bleven met hem, zorgde het ook voor frustratie. De centrale overheid wilde dat de VN actiever zouden ingrijpen, zeker met de secessie, terwijl Tshombe juist wilde dat de VN de onafhankelijkheid zou erkennen. Hammarskjöld reisde ook zelf naar de Congo, waar een tragisch ongeval zou plaatsvinden. Op 18 september 1961, toen hij op weg was naar onderhandelingen met Tshombe, stortte het vliegtuig waar Hammarskjöld in zat neer. De Secretaris-Generaal overleefde deze vliegtuigramp niet.⁸⁹

---

⁸⁸ UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, rapportage op 4 augustus 1960, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 12-25 aldaar 20-24.

⁸⁹ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

3: Thant: een stem voor eenheid

Na de tragische dood van Hammarskjöld werd in november de Birmees Thant benoemd tot Secretaris-Generaal.⁹⁰ De Congo waarmee Thant te maken had was erg veranderd. Al in de tijd van Hammarskjöld had Kasa-Vubu het de door Mobutu ingestelde kabinet dat het 'college van commissarissen' heette opgeheven en de daaropvolgende premier Ileo afgezet.⁹¹ In plaats hiervan werd in augustus 1961 Cyrille Adoula premier van Congo.⁹² Adoula werd gekozen als een compromiskandidaat om rust te creëren.⁹³ De VN had vertrouwen dat zij met de nationale overheid goed konden samenwerken. Dit werd gedemonstreerd toen de overheid volledige steun gaf om ANC-soldaten die aanvallen op ONUC-troepen uitvoerde te straffen.⁹⁴ Thant deelde niet het geloof van Hammarskjöld in een zoveel mogelijke onpartijdige aanpak. Thant nam een proactieve houding aan, en begon actiever de centrale overheid te steunen. Thant kreeg hier ook steun in van de Veiligheidsraad, die een resolutie aannam in november 1961 die ONUC de toestemming gaf om elk middel van geweld te gebruiken om de buitenlandse Katangese huurlingen te verwijderen.⁹⁵

Gizenga

Een van de personen waar Thant mee te maken kreeg was Antoine Gizenga. Hij was de oprichter van het pro-Lumumba bewind in Stanleystad, die na Lumumba's dood tegenover de centrale overheid stond.⁹⁶ Voor Tshombe en Kasa-Vubu was hij een communistische dreiging, iets wat onderstreept werd door zijn erkenning vanuit Moskou.⁹⁷ Gizenga was echter bereid samen te werken met de centrale overheid en met de VN. Hij hielp een nieuw Congolees parlement vorm te geven, op voorwaarde dat zijn representanten bescherming kregen van ONUC.⁹⁸ In augustus 1961 erkende hij zelfs Adoula als premier, en werd hij benoemd tot vicepremier.⁹⁹ De crisis leek even te verdwijnen, maar dit zou snel veranderen.

Ook al was Gizenga nu vicepremier, hij was weinig in Leopoldstad. Hij was er in september om Adoula naar een internationale conferentie te vergezellen. Maar toen hij hierna aankondigde voor een paar dagen terug te keren naar Stanleystad, bleef hij daar permanent. Eenmaal daar bekritiseerde hij de centrale overheid en mobiliseerde hij een persoonlijke militie. Het Congolese parlement beval Gizenga in januari 1962 om onmiddellijk terug te keren, maar dat weigerde hij. Militaire groepen rond Stanleystad begonnen zich te mobiliseren. Adoula riep de hulp van Thant in, om de ANC te assisteren. Volgens Thant viel dit verzoek binnen het gestelde mandaat van de missie en kon de VN erop ingaan. Gevechten begonnen op 13 januari 1962 en eindigden een dag later. ANC en ONUC-troepen begonnen de Gizenga militie te ontwapenen. Gizenga beloofde om 14 januari terug te keren naar Leopoldstad, een dag later werd hij ontslagen als vicepremier.¹⁰⁰ Adoula had al het bevel gegeven hem te arresteren.¹⁰¹

---

⁹⁰ O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience*, 54-55.

⁹¹ O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience*, 40.

⁹² Aksu, *The United Nations*, 117-121.

⁹³ Van Reybrouck, *Congo. een geschiedenis*, hoofdstuk 8, 136-157.

⁹⁴ UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66, aldaar 20-23.

⁹⁵ Dorn, 'The UN's First Air Force', 1399-1401 en 1402-1417.

⁹⁶ Iandolo, 'Imbalance of Power', 52-54.

⁹⁷ O'Malley, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis', 982-984.

⁹⁸ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 23 juni 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 136-137.

⁹⁹ Aksu, *The United Nations*, 117-121.

¹⁰⁰ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 20 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 27-45.

Gizenga wilde, voordat hij zich overgaf, de beslissingen aanvechten in een hoorzitting van het parlement in Leopoldstad. Hij schreef een brief naar Thant, waarin hij om ONUC-bescherming vroeg en zei dat Thant persoonlijk voor zijn veiligheid verantwoordelijk zou zijn.¹⁰² ONUC ging hiermee akkoord en zorgde voor zijn beveiliging, maar Gizenga gaf deze bescherming één dag later zelf op.¹⁰³ ONUC leverde hem af op zijn thuisadres, waarna de centrale overheid verantwoordelijk werd voor zijn veiligheid.¹⁰⁴ Thant had nu geen directe controle en informatie over waar Gizenga was. Tegenover Adoula sprak hij zijn hoop uit op een eerlijk proces, maar hij zei ook dat hij over interne zaken als deze niks te zeggen had.¹⁰⁵ Thant had echter nog steeds zorgen over Gizenga's veiligheid en probeerde hem terug onder VN-beveiliging te krijgen.¹⁰⁶ Het vertrouwen van Thant in de centrale overheid had een limiet.

Het verhaal van Gizenga laat zien hoe Thant omging met het mandaat. Hij vond de onafhankelijke positie van de VN belangrijk, maar was partijdiger in zijn steun voor de centrale overheid. Hij zag geen problemen om te helpen bij een grootschalige ANC-operatie, iets wat bij Hammarskjöld ondenkbaar was, maar mengde zich niet in een puur intern conflict zoals een rechtszaak. Zijn opvatting van het VN-mandaat leek meer op die van Congolese leiders als Lumumba. Hij geloofde meer in de soevereiniteit van Congo als één natie en daarom kon de VN kon optreden om haar lidstaat actief te helpen. Dit moest wel via diplomatieke paden gebeuren, maar betekende niet dat de VN slechts een kanaal was om het op te lossen. De VN gaf duidelijk aan waar zij zelf stond en dat haar mandaat actief geïmplementeerd zou worden. Zij was niet alleen maar een tussenpersoon, maar ook een actievere speler.

Tshombe

Met Tshombe verliepen de verhoudingen wel veel stroeвер. Thants aanpak zorgde hier voor veel frictie en een harder conflict. Hij was niet bereid met Tshombe persoonlijk contact te hebben.¹⁰⁷ Thant weigerde dit om geen legitimiteit aan Tshombe te geven, hij zag hem als een provinciaal leider en wilde hem zo behandelen.¹⁰⁸ Hierdoor spraken alleen Thants vertegenwoordigers met Tshombe, maar omgekeerd probeerde Tshombe nog wel direct contact te leggen.

In het begin van 1962 leek Tshombe mee te werken aan de vredesmissie. Hij was net als Gizenga bereid om vertegenwoordigers te sturen naar het parlement in Leopoldstad, iets wat ONUC faciliteerde

---

¹⁰¹ O'Ballance, *The Congo-Zaire Experience*, 64-65.

¹⁰² UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 20 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 27-45.

¹⁰³ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 29 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 11-21, aldaar 11-15.

¹⁰⁴ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 23 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 22-25 aldaar 22.

¹⁰⁵ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 20 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 27-45.

¹⁰⁶ UNARMS, *Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0002-01-00001, transcriptie vergadering op 24 april 1962, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 137-172, aldaar 151-155.

¹⁰⁷ UNARMS, *Congo Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0001-06-00001, transcriptie vergadering op 16 december 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 71-137, aldaar 133-137.

¹⁰⁸ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 11 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 44-138, aldaar 120-126.

door de reis te verzorgen.¹⁰⁹ Ook beloofde Tshombe op 27 januari om de huurlingen, die nog steeds actief waren in Katanga, binnen een maand weg te sturen.¹¹⁰ ONUC was tevreden met Tshombe's intenties, maar vond een periode van een maand om de huurlingen te verwijderen veel te lang.¹¹¹ Thant wilde dat Tshombe onmiddellijk handelde, en dreigde anders zelf militaire actie te ondernemen.¹¹²

Door zijn lakse houding slook het vertrouwen in hem.¹¹³ Eenzelfde patroon ondervond Thant met zijn 'plan van nationale verzoening'. Dit hield in dat Katanga weer volledig onder de controle van de centrale overheid zou vallen in een federaal verband, en beloofde Tshombe en de andere Katangese bewindslieden een complete amnestie voor hun daden. Als Katanga niet samenwerkte met ONUC of de centrale overheid, dan zouden alle opties op tafel liggen, ook militaire operaties. Om de secessie te eindigen, dreigde Thant een stap te zetten die zijn voorganger nooit had kunnen zetten.¹¹⁴ Ook al accepteerde Tshombe het plan, was hij enorm langzaam in de implementatie.¹¹⁵ Thant zorgde voor een ontmoeting tussen Tshombe en Adoula in juni 1962, maar hier kwam niets nuttigs uit.¹¹⁶ Thants ergernis aan Tshombe's gedrag groeide, hij zag hem als vertragend en ontwijkend, waardoor een burgeroorlog zou dreigen. Als die zou uitbreken, zou ONUC moeten kiezen om of te vertrekken, of om een sterker mandaat te krijgen en met militaire middelen de secessie te beëindigen. Dit laat Thants vastbeslotenheid zien om Congo weer tot een eenheid te vormen.¹¹⁷

---

¹⁰⁹ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 9 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 47-51.

¹¹⁰ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 29 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 11-21.

¹¹¹ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 30 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan de VN Veiligheidsraad, 8-9.

¹¹² UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 29 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 11-21, aldaar 11-20.

¹¹³ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 8 oktober 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 19-98, aldaar 19-24.

¹¹⁴ UNARMS, *Plan of National Reconciliation - and implementation of plan*, S-0875-0002-07-00001, opstel plan op 12 oktober 1962, plan van nationale verzoening, 10-17. En UNARMS, *Plan of National Reconciliation - and implementation of plan*, S-0875-0002-07-00001, rapport op 19 november 1962, situatie op betrekking van de implementatie van het plan van nationale verzoening, 29-44.

¹¹⁵ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 30 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 4-42, aldaar 4.

¹¹⁶ UNARMS, *Congo Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0001-06-00001, transcriptie vergadering op 16 december 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 71-137, aldaar 72-75. En UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 20 augustus 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 104-121, aldaar 104-121.

¹¹⁷ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 20 augustus 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 104-121, aldaar 104-121.

Er waren toen al gevechten uitgebroken tussen de Katangese huurlingen en ONUC, vooral in september en december 1961.¹¹⁸ Daarnaast had Katanga ook een luchtmacht opgebouwd, als reactie op de komst van VN-gevechtsvliegtuigen in 1961. Gedurende 1962 zou het geweld tussen de twee groepen zich doorzetten. Tshombe beweerde de gehele periode dat ONUC aanvallen op Katangese troepen uitvoerde.¹¹⁹ Omgekeerd beschuldigde ook Thant Tshombe van provocaties en ontkennde deze op zijn beurt dat hij probeerde.¹²⁰ Ondanks deze wederzijdse beschuldigingen beweerde Tshombe nog steeds vol achter het plan van nationale verzoening te staan, maar Thant geloofde hem niet meer. Thant wilde het plan met of zonder Tshombe doorzetten.¹²¹

In december van 1962 vroeg Thant landen om economische sancties tegen Katanga af te kondigen.¹²² Daarnaast lanceerde Thant operatie 'Grand Slam', een militaire operatie om alle huurlingen te verjagen en om voor de VN complete bewegingsvrijheid in de provincie te krijgen.¹²³ Door het succes van deze operatie wist Tshombe dat zijn rol was uitgespeeld.¹²⁴ Tshombe begon nu twee sporen te bewandelen, aan de ene kant beloofde hij het plan van Thant te implementeren, maar hij riep ook op om een tactiek van de verschroeiende aarde toe te passen, waarbij veel economische middelen vernietigd zouden moeten worden. Thant wilde dit koste wat kost voorkomen en dreigde acties te ondernemen tegen Katangese ambtenaren die hiertoe opriepen. Uiteindelijk besloot Tshombe het plan te stoppen.¹²⁵ Op 14 januari 1963 gaf hij aan dat de onafhankelijkheidsstrijd beëindigd was.¹²⁶ Door een schijn te tonen van coöperatie en brute militaire middelen had Tshombe geprobeerd de onafhankelijkheid in stand te houden. Thants partijdigheid is hier goed te zien. Hij was veel minder van plan om samen te werken, en wilde een snel einde maken aan de secessie. Uiteindelijk zou deze partijdigheid leiden tot een escalatie van het conflict, met militaire acties. Thant legde veel meer de nadruk op de eenheid van Congo, in plaats van de VN-positie als tussenpersoon. Hij streefde zoveel mogelijk naar een diplomatieke oplossing, maar was ook bereid militaire middelen te gebruiken om die eenheid te realiseren.

Adoula

De laatste van belangrijke Congolese bewindslieden was premier Adoula. De stabiliserende factor die hij had binnen de Congolese centrale overheid en de steun die Thant hieraan gaf, zorgden voor een veel betere relatie dan met andere bewindslieden. De twee werkten veel meer samen met elkaar en

---

¹¹⁸ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 20 augustus 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 104-121, aldaar 104-121.

¹¹⁹ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 8 oktober 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 19-98, aldaar 26-35.

¹²⁰ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 11 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 44-138, aldaar 75-81.

¹²¹ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 11 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 44-138, aldaar 82-83.

¹²² Aksu, *The United Nations*, 118-121.

¹²³ Dorn en Bell, 'Intelligence and Peacekeeping', 18-25.

¹²⁴ Aksu, *The United Nations*, 118-121.

¹²⁵ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 30 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 4-42, aldaar 4-28.

¹²⁶ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 30 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 4-42, aldaar 36.

assisteerden elkaar actiever. De onenigheden die zij hadden waren veel minder extreem dan Hammarskjöld met de centrale overheid had. Thant zag Adoula's bewind als een belangrijke factor in het stabiliseren van het land. ONUC moest daarmee dus ook zorgen dat Adoula aan de macht bleef. Wederom vreesde Thant een burgeroorlog als het bewind wegviel.¹²⁷ Ook vanuit de kant van de Congolese regering was er vertrouwen in Thant, en werden zijn acties gesteund.¹²⁸ Zoals ook bij de vorige twee bewindslieden werd gezien, probeerde Thant Adoula te helpen in de interne conflicten. In het geval van Gizenga waren de twee het eens dat Gizenga vervoerd werd door ONUC en hadden ze toen hij in bescherming was van ONUC, contact over zijn situatie.¹²⁹ Ook Thants aanpak om een burgeroorlog in Katanga te voorkomen werd gesteund door Adoula.¹³⁰

Een belangrijk onderdeel waar de VN Congo mee hielp was het schrijven van een constitutie in 1962. Adoula vroeg aan Thant om advocaten naar de nieuwe federale constitutie te laten kijken.¹³¹ Thant accepteerde dit en nam ook Adoula's wens over om ten minste één Afrikaanse jurist, die uit een federaal land kwam te sturen.¹³² Thant kwam met een lijst van vier advocaten, die Adoula accepteerde.¹³³ Ook met het plan van nationale verzoening werkten de twee samen, Adoula was zelfs actief betrokken bij het opstellen van het plan.¹³⁴ Hij voerde de gestelde plannen uit, zo begon hij in december 1962 met het economisch dwarszitten van Katanga en vroeg hij landen om te stoppen met Katangese importen, iets waar Thant volledige ondersteuning aan gaf.¹³⁵ Ook bevestigde Adoula dat het in de geest van Thants plan was om Tshombe en andere Katangese bewindslieden amnestie te verlenen als de onafhankelijkheidsstrijd werd beëindigd.¹³⁶ Het contrast met Tshombe is goed zichtbaar. Thant nam duidelijk Adoula meer mee in zijn beslissingsproces en steunde hem waar het kon.

Maar het belangrijkste terrein waar de twee samenwerkten was het moderniseren van de ANC. De reorganisatie van het leger was een belangrijk onderdeel dat al in het begin was opgenomen in een aantal VN-resoluties.¹³⁷ Toen Adoula begin 1962 naar New York ging om Thant persoonlijk te ontmoeten, vroeg hij om assistentie, met de voorkeur voor ondersteuning vanuit Afrikaanse landen.

---

¹²⁷ UNARMS, *Congo Advisory Committee - Secretary-General's statements. press releases. etc.*, S-0875-0001-01-00001, transcriptie vergadering op 17 november 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 2-6.

¹²⁸ UNARMS, *Congo Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0001-06-00001, transcriptie vergadering op 16 december 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 71-137, aldaar 122-126.

¹²⁹ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 29 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 11-21, aldaar 17-23.

¹³⁰ UNARMS, *Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0002-01-00001, transcriptie vergadering op 24 april 1962, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 137-172, aldaar 168.

¹³¹ UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, persverklaring op 30 juli 1962, brief van Congos buitenlandse zaken minister Bomboko aan Secretaris-Generaal Thant, 102.

¹³² UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, telegram op 28 juli 1962, van mr. Gardiner aan Secretaris-Generaal Thant, 53-54.

¹³³ UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, persverklaring op 8 augustus 1962, Secretaris-Generaal Thant benoemt vier juristen, 111.

¹³⁴ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, telegram op 8 september 1962, van mr. Gardiner aan Secretaris-Generaal Thant, 5-15.

¹³⁵ UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 11 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 44-138, aldaar 99-100.

¹³⁶ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, persverklaring op 15 januari 1963, brief van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 87-98.

¹³⁷ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, concept brief op 21 april 1962, van Secretaris-Generaal Thant aan premier Adoula, 1-4.

Thant begon met het benaderen van landen voor militaire assistentie.¹³⁸ In maart 1963 gaf Adoula toestemming aan ONUC om de ANC te moderniseren en te trainen.¹³⁹ Hij had echter hier wel een probleem mee, voor hem was de planning veel te langzaam. Hij wilde zo vroeg mogelijk met de training beginnen, terwijl de VN het opgestelde plan nog wilde aanpassen en uitwerken. Voor Adoula was dit echter een zo belangrijke taak dat het niet kon wachten.¹⁴⁰ Adoula kwam hier meerdere keren op terug en vroeg de VN om op te schieten, waarschuwend dat het grote gevolgen met zich meebracht als dit niet gebeurde, zoals een burgeroorlog.¹⁴¹ Thant benadrukte dat hij zich moest houden aan de VN-resoluties, en dus niet sneller kon. Deze onenigheden waren echter snel aan de kant geschoven. Thant begreep Adoula's positie en beloofde de hulp zo snel mogelijk te organiseren.¹⁴² Adoula verloor nooit zijn vertrouwen in de VN.¹⁴³ Thant had al lang laten zien dat hij aan de kant van Adoula stond. Daarom konden deze onenigheden snel worden opgelost.

Hetzelfde bleek het geval in augustus 1963, toen Thant vond dat het tijd was voor ONUC om zich terug te trekken. Adoula wilde echter dat de missie langer bleef en vroeg Thant om een verlenging.¹⁴⁴ Thant stond sympathiek tegenover dit verzoek, maar zei dat hij niet veel kon doen aangezien de Algemene Vergadering hem het budget had gegeven om ONUC door te laten gaan tot het einde van 1963.¹⁴⁵ Uiteindelijk kreeg Adoula zijn zin en bleef een kleine ONUC-macht aanwezig in Congo tot 30 juni 1964.¹⁴⁶

Thants streven om Adoula actief te steunen, leidde uiteraard tot een betere relatie tussen de twee. Thant overlegde veel met Adoula en gaf hem veel input over wat gedaan zou moeten worden. Bij de adviesraad over Congo werden vaak representanten van de centrale overheid gevraagd om aanwezig te zijn en hun perspectief te geven. Adoula zag de VN als een symbool van internationale solidariteit met Congo. Ook sprak hij in 1963 zijn wens uit om samen te kunnen blijven werken en deze samenwerking zelfs te vergroten.¹⁴⁷ Adoula's betrokkenheid bij Thants beslissingen gaven duidelijk aan dat hij minder neutraal handelde dan Hammarskjöld. Thant had vertrouwen in Adoula om Congo weer te kunnen stabiliseren, en werkte ook mee aan zijn succes.

Actieve steun

Thants opvattingen over neutraliteit en onpartijdigheid waren duidelijk anders dan die van Hammarskjöld. Op bepaalde vlakken vond hij het belangrijk om nog steeds een actor te zijn waar iedere zijde mee kon praten en bescherming zou vinden, maar dit stond veel meer op de achtergrond. Congo

---

¹³⁸ UNARMS, *Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0002-03-00001, transcriptie vergadering op 20 maart 1963, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 16-52, aldaar 17-20.

¹³⁹ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, collectie brieven op 20 maart 1963, over het moderniseren van het leger, 16-25 aldaar 21-22.

¹⁴⁰ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, brief op 30 maart 1963, van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 30-31.

¹⁴¹ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 21 mei 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 81-99, aldaar 86.

¹⁴² UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 21 mei 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 81-99, aldaar 93-94.

¹⁴³ Ibidem, 95-97.

¹⁴⁴ UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, brief op 23 augustus 1963, van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 56-57.

¹⁴⁵ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 17 september 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 63-80, aldaar 78-79.

¹⁴⁶ Aksu, *The United Nations*, 118-121.

¹⁴⁷ UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 21 mei 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 81-99, aldaar 95-97.

weer een eenheid te laten worden, en het land actiever te helpen in haar stabilisatiemissie was belangrijker voor Thant. Hij had het voordeel dat hij te maken had met een stabiel bewind onder Adoula, en maakte hier ook volledig gebruik van. Het feit dat ONUC-soldaten de ANC steunden bij een aantal operaties, was te danken aan de aanpak van Thant om de centrale overheid te steunen. Ook in zijn aanpak tegenover Tshombe is dit zichtbaar en laat Thant duidelijk zien dat hij aan de kant van Adoula staat. Tshombe voelde zich mogelijk hierdoor in een hoek gedrukt, waardoor hij een agressieve campagne tegen ONUC begon. Thant heeft altijd geprobeerd de diplomatieke weg te volgen waar mogelijk, maar vocht zo nodig wel terug. Neutraliteit was niet volledig verdwenen, maar het was wel minder belangrijk dan bij Hammarskjöld. Hij zag de VN meer als een beschermende paraplu die zorgde dat er zo min mogelijk gewonden vielen. Thant zag de VN als een organisatie die de macht had om haar lidstaten goed te beschermen en te assisteren. Als zij om hulp vroegen met een intern probleem, dan reageerde hij daarop.

Conclusie

ONUC was een van de grootste vredesmissies die de VN heeft ondernomen. De missie kende veel pieken en dalen, vele incidenten en zag de VN zelfs militaire acties ondernemen, compleet met een luchtmacht. Het probeerde het mandaat uit te voeren dat haar gesteld werd, vrede te handhaven en de Congo bij elkaar te houden. Congolese bewindslieden zagen de VN als een serieuze actor om mee samen te werken. Soms als onafhankelijke tussenpersoon, soms als een middel voor een concreet politiek doel. De Secretaris-Generaal was hierbij een belangrijke speler, als eindverantwoordelijke van de missie en met de taak om het mandaat van de Veiligheidsraad uit te oefenen.

Om de hoofdvraag van dit essay te kunnen beantwoorden is naar de aanpak van de twee Secretarissen-Generaal gekeken. Aan de hand van de begrippen neutraliteit en onpartijdigheid zijn de verschillende wijzen van aanpak onderzocht. Hier is uiteraard enige nuance in aan te brengen, Hammarskjöld werd geconfronteerd met een compleet andere situatie in 1960 dan Thant een jaar later. Deze veranderingen waren ongetwijfeld van invloed op de aanpak van beiden, Thant kon beslissingen nemen die voor Hammarskjöld niet mogelijk waren. Echter, met deze nuance in het achterhoofd valt er nog steeds een verschillende aanpak te onderscheiden die van invloed was op de omgang met Congolese bewindslieden.

De aanpak van Hammarskjöld werd gedreven vanuit een internationaal perspectief. Het conflict in Congo was een kans om de visie van de internationale rol van de VN uit te breiden. Zijn focus lag sterk op neutraliteit en onpartijdigheid. Dit betekende dat hij, ook persoonlijk bereid was om met alle partijen in het conflict te praten. Hij gaf hiermee meer legitimiteit aan het regime van Tshombe, die het VN-mandaat specifiek niet erkende. In zijn streven om zo neutraal mogelijk te blijven, deed Hammarskjöld afstand van elke mogelijke interventie. Samenwerking met de centrale overheid was uitgesloten. Hier moet wel bij vermeld worden dat Hammarskjöld een centrale overheid had die nauwelijks georganiseerd was en niet voldoende stabiel was om met de VN samen te werken. Echter op punten waar dit wel had gekund ging hij er niet op in, wat tot veel frustratie leidde. De Congolese leiders wilden allemaal dat Hammarskjöld aan hun zijde kwam staan, en kregen het gevoel dat Hammarskjöld door zijn neutrale positie de tegenstanders hielp. Beide kampen vonden dat de VN haar verplichtingen, conform het mandaat en haar handvest moest nakomen. Soms uitte deze frustratie zich zelfs gewelddadig, maar hierin was Hammarskjöld minder neutraal. De VN moest altijd burgers beschermen. Alle kanten van het conflict zagen Hammarskjöld als een belangrijk figuur die overtuigd kon worden. Hammarskjöld wist in dat opzicht zijn positie van een luisterend oor te behouden, maar dit had zeker ook negatieve consequenties.

Thant daarentegen had een heel andere aanpak. Net als Hammarskjöld was hij niet bereid om zich in exclusief binnenlandse zaken te mengen, echter lag die grens voor hem veel lager. Zijn interpretatie van het mandaat zorgde voor een veel actievere steun aan de centrale overheid. Hij wilde een einde maken aan de afscheiding van Katanga. Thant had ook de mogelijkheid om dit te doen, omdat er inmiddels weer wat rust was gekomen binnen de centrale overheid, waarmee de VN kon werken. Zijn begrip van neutraliteit kwam op een tweede plaats te staan. Hij wilde Congo op de eerste plaats weer tot een stabiele eenheid maken. Dit betekende dat hij veel meer deelnam aan het conflict. Hij lanceerde operaties tegen Katanga, en steunde de centrale overheid om haar bewind daar weer te vestigen. Zijn samenwerking met premier Adoula ging hier ook veel dieper. Hij betrok hem actiever bij besluiten en luisterde veel minder naar de oppositie, zoals Tshombe. Hoewel de VN haar rol als neutrale, partijloze tussenpersoon bleef nastreven, was onder leiding van Thant de actieve steun door de VN in het Congolese conflict veel duidelijker. Neutraliteit stond simpelweg op een lager pitje dan bij Hammarskjöld. De houding van Thant zorgde voor een grootschaliger conflict met Katanga. De Katangese overheid verzette zich hevig tegenover de VN. Tshombe's strategie, die neerkwam op het heel erg langzaam implementeren van de VN-resoluties, leidde ook tot conflicten met ONUC en maakte

het mandaat van ONUC een stuk moeilijker. Of dit anders zou zijn geweest als Thant wel actiever was geweest in hun persoonlijke relatie, is niet te zeggen. Echter kan wel worden gesteld dat zijn meer afstandelijke houding waarschijnlijk niet veel goeds deed, omdat Tshombe het gevoel had dat de VN alleen de centrale overheid steunde en er naar hem niet meer geluisterd werd.

Dit onderzoek geeft meer inzicht in de onderliggende verhoudingen op basis van de inmiddels beschikbare informatie in de huidige secundaire literatuur. Tot nu ontbreekt dit vaak in de beschikbare literatuur of is hier onvoldoende op in gegaan. Dit onderzoek kan een aantal aspecten verhelderen. Echter kan op dit gebied nog veel meer worden toegevoegd. Dit onderzoek is gebaseerd op bronnen die geschreven zijn aan beide kanten, echter komen deze uit VN-archieven en niet uit Congolese of Katangese. Dit was gedaan omdat deze niet beschikbaar waren en vanwege de focus op de twee secretarissen-generaal, maar er moet wel rekening worden gehouden van een enige bevooroordeelde van de bronnen in het voordeel van de VN. Om die reden zou een onderzoek vanuit andere archieven een goede toevoeging zijn om mogelijk een veel completer beeld van de verhoudingen te zien.

Zowel Thant als Hammarskjöld hielden zich strak aan het door de Veiligheidsraad gestelde mandaat. Echter hun interpretatie hiervan is van groot belang geweest op het Congolese conflict. Voor beide speelde stabilisatie en neutraliteit een belangrijke rol, echter lagen hun prioriteiten anders. Voor Hammarskjöld was het nastreven van een zo neutraal mogelijke positie het belangrijkste, voor Thant was dat het stabiliseren en verenigen van Congo. Hammarskjöld dacht in een veel internationaler perspectief waar deze missie een voorbeeld moest zijn voor de VN-waarden, neutraliteit, onpartijdigheid en de bescherming van mensenrechten. Voor Thant had de VN veel meer een taak om haar lidstaat in nood uit de brand te helpen en hij bekeek het conflict veel nationaler. De aanpak van beiden kende voor- en nadelen, en riep soms vijandigheid op. Vredesmissies in conflictsituaties zijn enorm lastig, waarbij de VN niet altijd zo neutraal kan zijn om iedereen tevreden te houden. Maar de aanpak van een Secretaris-Generaal kan enorme gevolgen hebben in hoe vrede bereikt wordt.

Bibliografie

Primaire bronnen

Guterres, António, 'Address to the Opening of the General Debate of the 75th Session of the General Assembly' (versie 22 september 2020) <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-09-22/address-the-opening-of-the-general-debate-of-the-75th-session-of-the-general-assembly> (28 november 2020).

United Nations Archives and Records Management Section (Hierna: UNARMS), *Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0002-01-00001, transcriptie vergadering op 24 april 1962, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 137-172.

UNARMS, *Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0002-03-00001, transcriptie vergadering op 20 maart 1963, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 16-52.

UNARMS, *Congo Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0001-06-00001, transcriptie vergadering op 16 december 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 71-137.

UNARMS, *Congo Advisory Committee - meetings (documents)*, S-0875-0001-06-00001, transcriptie vergadering op 16 december 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 71-137.

UNARMS, *Congo Advisory Committee - Secretary-General's statements. press releases. etc.*, S-0875-0001-01-00001, transcriptie vergadering op 17 november 1961, Verenigde Naties adviescomité voor Congo, 2-6.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 20 augustus 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 104-121.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-02-00001, rapport op 8 oktober 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 19-98.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 9 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 47-51.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 20 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 27-45.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 23 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 22-25.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 29 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 11-21.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-04-00001, rapport op 30 januari 1962, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 8-9.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 11 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 44-138.

UNARMS, *Congo - reports to the Secretary-General from the Officer-In-Charge of the Operation in the Congo (S.4531 - S.5053.Add. 13) - Volume 1. 2. 3*, S-0888-0006-05-00001, rapport op 30 januari 1963, van de hoofdofficier van ONUC aan Secretaris-Generaal Thant, 4-42.

UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, persverklaring op 30 juli 1962, brief van Congos buitenlandse zaken minister Bomboko aan Secretaris-Generaal Thant, 102.

UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, persverklaring op 8 augustus 1962, Secretaris-Generaal Thant benoemt vier juristen, 111.

UNARMS, *Constitution of the Republic of Congo*, S-0875-0002-08-00001, telegram op 28 juli 1962, van mr. Gardiner aan Secretaris-Generaal Thant, 53-54.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, brief op 23 augustus 1963, van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 56-57.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, brief op 30 maart 1963, van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 30-31.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, collectie brieven op 20 maart 1963, over het moderniseren van het leger, 16-25.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, concept brief op 21 april 1962, van Secretaris-Generaal Thant aan premier Adoula, 1-4.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, persverklaring op 15 januari 1963, brief van premier Adoula aan Secretaris-Generaal Thant, 87-98.

UNARMS, *Correspondence - Cyrille Adoula, Prime Minister of the Republic of Congo*, S-0875-0005-03-00001, telegram op 8 september 1962, van mr. Gardiner aan Secretaris-Generaal Thant, 5-15.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 17 september 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 63-80.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 21 mei 1963, van Secretaris-Generaal Thant aan de VN Veiligheidsraad, 81-99.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 23 juni 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 136-137.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 3 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 175-186.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 4 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 173-174.

UNARMS, *items-in-Congo - report of the Secretary-General to the Security Council*, S-0888-0006-08-00001, rapport op 7 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan de VN Veiligheidsraad, 169-170.

UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, bericht 13 augustus 1960, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 28.

UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, brief 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan mr. Tshombe, 14-15.

UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, brief 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan premier Lumumba, 53.

UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, telegram 9 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan dr. Bunche, 19.

UNARMS, *Items-in-United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Secretary-General's exchange with the Prime Minister. Leopoldville. and in particular Katanga*, S-0845-0001-05-00001, telegram 10 augustus 1960, van Secretaris-Generaal aan president Tshombe, 44.

UNARMS, *Plan of National Reconciliation - and implementation of plan*, S-0875-0002-07-00001, opstel plan op 12 oktober 1962, plan van nationale verzoening, 10-17.

UNARMS, *Plan of National Reconciliation - and implementation of plan*, S-0875-0002-07-00001, rapport op 19 november 1962, situatie op betrekking van de implementatie van het plan van nationale verzoening, 29-44.

UNARMS, *Speeches – 1970*, S-0891-0013-06-00001, rapport 16 maart 1962, 'The United Nations and the Congo', 3-66.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, brief op 14 juli 1960, van mr. Tshombe aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 116-117.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 21 september 1960, bericht van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan mr. Tshombe van 18 september 1960, 29.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 25 oktober 1960, van de Verenigde Naties, 14-16.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Katanga and Moise Tshombe*, S-0845-0001-04-00001, persverklaring op 9 februari 1961, bericht van mr. Tshombe aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 8-9.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, brief op 3 augustus 1960, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld naar dr. Bunche, 38-40.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, persverklaring op 2 augustus 1960, verklaring Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 70-73.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, persverklaring op 5 augustus 1960, van de Verenigde Naties, 11.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, rapportage op 4 augustus 1960, van dr. Bunche aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 12-25.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - Moise Tshombe Belgians Hammarskjöld and Bunche trips to Congo and Katanga*, S-0845-0001-03-00001, samenvatting conversatie op 12 augustus 1960, tussen dr. Bunche en premier Lumumba, 62-67.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 13 maart 1961, van m Bonko uit naam van president Kasa-Vubu aan Secretaris-Generaal Hammarskjöld, 124-126.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 8 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan president Kasa-Vubu, 160-120.

UNARMS, *United Nations Operation in the Congo (ONUC) - correspondence and cables - UN Advisory Committee on the Congo and Congolese government*, S-0845-0001-07-00001, brief op 9 maart 1961, van Secretaris-Generaal Hammarskjöld aan president Kasa-Vubu, 121-123.

Verenigde Naties, 'charter of the United Nations. Chapter VII – Action with respect to Threats to the Peace. Breaches of the Peace. and Acts of Aggression. Article 42', (versie 23 augustus 2016), <https://legal.un.org/repertory/art42.shtml>.

Verenigde Naties Veiligheidsraad (hierna: VNVR), *Security Council resolution 146*, S/4426, resolutie op 9 augustus 1960.

VNVR, *Security Council resolution 161, S/4741*, resolutie op 21 februari 1961.

Secundaire literatuur

Aksu, Eşref, *The United Nations. intra-state peacekeeping and normative change* (Manchester, 2018).

Anderson, Kenneth, 'Humanitarian inviolability in crisis. The meaning of impartiality and neutrality for UN and NGO agencies following the 2003-2004 Afghanistan and Iraq conflicts' *Harvard Human Rights Journal*, 17 (2004), 41-74.

Dorn, A. Walter, en David J. H. Bell, 'Intelligence and Peacekeeping. The UN Operation in the Congo. 1960-64', *International Peacekeeping*, 2 (1995) 1, 11-33.

Dorn, A. Walter, 'The UN's First Air Force. Peacekeepers in Combat. Congo 1960-64', *The Journal of Military History*, 77 (2013) 4, 1399-1425.

Gibbs, David N., 'Dag Hammarskjöld. the United Nations. and the Congo Crisis of 1960-1. A Reinterpretation', *The Journal of Modern African Studies* 31 (1993) 1, 163-174.

Gibbs, David N., 'The United Nations. international peacekeeping and the question of impartiality. revisiting the Congo operation of 1960', *The Journal of Modern African Studies* 38 (2000) 3, 359-382.

Iandolo, Alessandro, 'Imbalance of Power. The Soviet Union and the Congo Crisis. 1960-1961', *Journal of Cold War Studies* 16 (2014) 2, 32-55.

Leon Gordenker, *The UN Secretary-General and Secretariat*, tweede editie, (New York, 2010).

O'Ballance, Edgar, *The Congo-Zaire Experience. 1960-98* (Basingstoke 2000).

O'Malley, Alanna, 'Ghana. India. and the Transnational Dynamics of the Congo Crisis at the United Nations. 1960-1', *The International History Review*, 37 (2015) 5, 970-990.

O'Malley, Alanna, 'The Dag factor', in: Carsten Stahn en Henning Melber red., *Peace Diplomacy, Global Justice and International Agency* (Cambridge 2014) 280-302.

Reybrouck, David van, *Congo. een geschiedenis* (Amsterdam 2010) Kindle-uitgave.

Scarnecchia, Timothy, 'The Congo Crisis. the United Nations. and Zimbabwean Nationalism. 1960-1963', *African Journal on Conflict Resolution* 11(2011) 1, 63-86.

Skjelsbæk, Kjell, 'The UN Secretary-General and the Mediation of International Disputes', *Journal of Peace Research* 28 (London, 1991) 1, 99-115.

Thakur, Ramesh, *The United Nations. Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*, 2nd edition, (Cambridge, 2017).

Wanki, James-Emmanuel, 'Disarming war. arming peace. The Congo crisis. Dag Hammarskjöld's legacy and the future role of MONUC in the Democratic Republic of the Congo', *African Journal on Conflict Resolution*, 11 (2011) 1, 101-128.